Veldornitholoog[1]

Waldecks Sumatraanse jeugdjaren hadden hem al tot een scherp waarnemer van de hem omringende natuur gemaakt. Kennis der natuur, en met name van vogels, hun nesten en biotopen, maar ook bloemen en planten in het algemeen, groeide in Waldecks Haagse jeugdjaren uit tot een van de weinig herkenbare echte hartstochten van deze in de dagelijkse omgang nogal gesloten man. Gedurende zijn schooltijd waren de Haagse natuurgebieden – Meyendel, Kijfhoek en Bierlap, de Waterleidingduinen, de Westerduinen, Ockenburgh, Meer en Bosch, de Scheveningse Bosjes, de Bosjes van Poot – zijn domein. Hier leerde hij een pioniersgroepje van vogelaars onder leiding van G.J. Tijmstra kennen.[1] Van deze 'Club van Haagse Trekwaarnemers' maakten onder meer deel uit J.P. en P.J. Bouma, Frans P.J. Kooijmans en Niko Tinbergen.[2] Later sloot Waldeck zich aan bij het groepje van vogelwaarnemers rond de Haagse kinderarts Dr J.C. Koch.[3] Gestimuleerd door Tijmstra en Koch ontwikkelde Waldeck zijn grote deskundigheid als veldornitholoog. In die tijd kwamen er nog geen verrekijkers aan te pas. Het waarnemen van de vogels geschiedde met het blote oog. Waldeck schafte zijn eerste verrekijker pas in 1946 aan. Er bestonden nog nauwelijks goede vogelgidsen. Alle kennis werd vergaard door zelfstudie. Volgens Jan P. Strijbos werden de ogen op die manier veel beter getraind op het herkennen van afwijkend gedrag of voorkomen dan tegenwoordig het geval is.[4]

Als lid van de groepen Tijmstra en Koch bekwaamde Waldeck zich tevens als vogelvanger/ringer op de vinkenbanen van Monster en Ockenburgh, alsmede op het in 1927 opgerichte en tot 1940 door Koch geleide vogelringstation 'Wassenaar'. Dit station leeft nog voort in het 'Vogeltrek-station Meyendel', waarvan Waldeck in de jaren zestig en zeventig medewerker is geweest. Bekend is de ringaktie van Koch en de zijnen in maart-april 1931, toen gedurende 12 nachten meer dan 4000 spreeuwen op hun slaapplaatsen in de Bosjes van Poot ter bestudering van de vogeltrek werden voorzien van een ring. De aktie werd in 1976 aardig beschreven door M.J. Tekke in *Het Vogeljaar*. Waldeck is op de originele door Kooijmans gemaakte foto's duidelijk herkenbaar.[5] Tot het einde van zijn leven heeft Waldeck gebruik gemaakt van zijn ringvergunning. Behalve in Meyendel, ging hij meestal zelfstandig te werk. In de Vijfheerenlanden, rond het Gelderse Laren, of waar zijn gezin in Nederland ook vakantie hield, overal zette hij zijn mistnetten op om vogels te vangen en te ringen. Zijn chirurgenhanden kwamen hem dikwijls van pas, wanneer hij met eindeloos geduld en de nodige krachttermen totaal verstrikte vogels voorzichtig bevrijdde. Zijn kinderen en later zijn kleinkinderen assisteerden hem daarbij vaak.

Tijmstra en de zijnen hadden in september 1925 de 'Algemeene Vereeniging voor Natuur-bescherming 's-Gravenhage en omstreken' opgericht, een vereniging die thans 70 jaar bestaat. Waldeck is zijn leven lang lid geweest van deze vereniging. Meteen bij de oprichting verscheen *Publikatie N° 1* van de vereniging, het *Haagsche Vogelboek*, een voorloper van de huidige vogelgidsen, geschreven door Jan P. Bouma. In 1929 schreef W. Tolsma een meer romantisch

[1] Deze tekst is afkomstig uit: Mr P.W. Waldeck, 'Waldeck, de geschiedenis van het geslacht Waldeck (Immenhausen) in Nederland', 2 delen, samengesteld onder auspiciën van de Wilhelm Waldeck Stichting te 's-Gravenhage, 1974-1994. Het werk is nooit openbaar gepubliceerd, maar is wel te raadplegen bij het Centraal Bureau voor Genealogie te Den Haag en het Haags Gemeentearchief. De hier opgenomen tekst beslaat de pagina's 100 tot en met 104 in deel 2, hoofdstuk VI, Dr Karel Waldeck, chirurg, veldornitholoog. Dit tekstfragment is gepubliceerd met vriendelijke toestemming van Mr P.W. Waldeck, Den Haag. De foto van Karel Waldeck is afkomstig uit K.H. Voous, *In de ban van vogels. Ornithologisch biografisch woordenboek van Nederland*, Utrecht 1995, p. 537. Hier ook een uitgebreide, biografische beschrijving van Karel Waldeck; zie ook de bijlage.

getint boekje: *'s-Gravenhage als Vogelstad*.[6] Volgens Voous verschilde Waldeck nogal van mening met Tolsma over de juiste wijze van vogelbescherming. Waldeck zou zelfs met Tolsma een per dagblad uitgevochten polemiek over dit onderwerp hebben gevoerd.[7] In 1964 heeft Waldeck op deze gidsen een meer gedetailleerd en gedocumenteerd vervolg geschreven onder de titel *De Avifauna van 's-Gravenhage en omstreken*, dat bekendheid verwierf.[8] In het voorwoord daarvan doet hij zich kennen als een bewogen, maar niettemin realistisch natuur-en vogelbeschermer, die oproept van de 'tuin van Holland' geen grauwe beton -en huizenzee te maken. maar gebieden van rust te bewaren voor vogel en mens.[9]

De lobby voor wetgeving ten behoeve van vogelbescherming kwam aan het begin van deze eeuw op gang. In 1912 trad de Vogelwet in werking, waardoor onder meer het schieten van vogels en het rapen van eieren, ook voor wetenschappelijke doeleinden, aan banden werd gelegd. Onder invloed van leden als Jac. P. Thijsse streefde de in 1901 opgerichte Nederlandsche Ornithologische Vereeniging (NOV) steeds meer naar een volledige stopzetting van de vogelexploitatie door middel van een maximale vogelbeschermingswet.[10] Leden met een minder 'fundamentalistische' kijk op vogelbescherming, zoals vogelhuiden- en eierverzamelaars, scheidden zich in 1911 af en richtten de Club van Nederlandsche Vogelkundigen (CNV) op. De CNV werd gevormd door ornithologen die het verzamelen van bewijsmateriaal in collecties een noodzakelijkheid vonden. Waldeck, met een familietraditie van jacht en verzamelen, werd, toen hij in 1932 in Leiden studeerde, lid van de CNV. Zowel Drs C.S. Roselaar als Professor Dr M.F. Mörzer Bruyns oordeelden dat de verschillen tussen beide groepen vogelliefhebbers eigenlijk niet zo groot waren. Toch duurde het tot 1957, voordat beide verenigingen weer samen optrokken in de toen opgerichte Nederlandse Ornithologische Unie (NOU).[11] In het tijdschrift van de CNV, *Limosa*, publiceerde Waldeck in 1933 een verhandeling 'over de raaptijd van kievitseieren en enige biologische bijzonderheden van deze vogel'. Professor Dr H. Klomp zei hierover dat Waldeck toen reeds wist:

> 'dat een kievitwijfje dat een legsel van 4 verliest, 12 dagen nodig heeft om een vervolglegsel te produceren, en ook dat na verlies van dit tweede legsel het wijfje nog eens 12 dagen behoeft om een derde legsel voort te brengen. Ook kan men in die bijdrage reeds lezen dat jonge kieviten, die in hooiland worden geboren, door de ouders op korte termijn naar weiland worden geleid. Daaruit leidde U toen reeds af dat het maaien van hooiland voor de kievit niet desastreus kon zijn. En dan te bedenken, Dames en Heren, dat toen ik in 1951, dus bijna twintig jaar later, tot dezelfde conclusie kwam na mijn onderzoek bij de kievit, ik me verbeeldde dat dit originele vondsten waren!'[12]

Aanvankelijk was Waldeck vooral geïnteresseerd in vogeltrek, eieren en broedgedrag. Hij trok veel op met de Delftse oöloog W.Ph.J. Hellebrekers, met wie Waldeck later in de subcommissie Broedvogels van de Commissie Nederlandse Avifauna zat.[13] Waldeck legde vanaf de jaren twintig een oölogische (eier)verzameling aan, later op Statenlaan 105 opgeborgen in een speciaal getimmerde laadjeskast, die hij begin jaren zeventig heeft geschonken aan het Rijksmuseum voor Natuurlijke Historie te Leiden. Vooral na de Tweede Wereldoorlog verbreedde hij zijn belangstelling tot avifaunistiek en dwaalgasten. Waldeck begon naam te maken als kundig veldwaarnemer. Professor Klomp nogmaals:

> 'Sedert die dertiger jaren verschenen met wisselende tussenpozen korte bijdragen van Uw hand, als regel gewijd aan biologische bijzonderheden van vogels die U zelf in het veld waarnam. zoals de reacties van Fluiter en Tuinfluiter op koekoekseieren en het verbreken van de echt door vrouwelijke Bosrietzangers, die vervolgens met een ongepaard mannetje aan de haal gaan. Ook gaf U blijk in het bezit te zijn van dat benijdenswaardige vermogen om de aanwezigheid vast te stellen van "rariteiten" in

zulke moeilijke groepen als de strandlopers en de "grijze zangertjes". Ik noem bijvoorbeeld waarnemingen van Bonaparte's strandloper [1952] en de Siberische snor [1963]."[14]

Gedocumenteerd zijn voorts de Roodkeelpieper en Balkan Gele Kwikstaart (1960), de Petsjorapieper (1960) en de Taiga Boomkruiper (1961).

Voor de oorlog richtte Waldeck zijn aandacht, behalve op de Haagse vogelgebieden, ook op het eiland Texel en vooral het natuurmonument De Beer (thans Europoort), waar hij tegelijkertijd zijn botanisch en oölogische belangstelling kon volgen. Waldeck ontwikkelde grote kennis van vindplaatsen van bijzondere planten en bloemen door geheel Nederland, welke gedeeltelijk vastligt in zijn waarnemings-dagboeken. Met onder anderen Frans Kooijmans bracht Waldeck via Hoek van Holland verschillende studiebezoeken aan De Beer. Met de vouwboot van Kooijmans werden dan de kreken en zandplaten verkend. Van dit soort excursies bestaat een kaart van De Beer, getekend door Joost ter Pelkwijk, waarop bijzondere voorvallen tijdens die tochten, waaronder een gedenkwaardige met Waldeck, zijn uitgebeeld.[15]

In juni-juli 1938 maakte Waldeck met zijn vader een reis met de postboot van Bergen via talloze havens langs de Noorse fjordenkust en Kirkeness naar het gebied van de rivier Pasvik Elv in Petsamo, toentertijd Fins Lapland thans Russisch gebied waar zij zalm gingen vissen. Van de reis hield Waldeck een dagboek bij, waaruit blijkt dat hij van de gelegenheid gebruik maakte, al of niet vergezeld van een gids, vele zwerftochten te maken in het gebied. Zijn indrukken en veldwaarnemingen legde hij nauwkeurig in het dagboek vast. Dikwijls raakte hij in vervoering van de pracht van het romantische landschap met zijn watervallen. grillige rotspartijen en natuurlijke kleuren. Voor Waldeck was het vinden van planten, het zien van nieuwe vogelsoorten en het verzamelen van eieren minstens zo enerverend als het geduldig binnenhalen van zijn eerste zalm, die 20 kilo woog, 1.13 meter lang was en werd gevangen met een kunstvlieg van het type Dusty Miller. Op 28 juni 1938 noteert hij:

' 's Morgens weer regen. Aan het zoeken geweest naar de oeverlooper. Nul op het request. Het vogeltje beschikt over aardige loktoontjes, scherp tjiet telkens herhaald. Witte kwikstaart met 6 jongen. 's Middags eindelijk beter weer. Naar de Noorsche grens toe geweest. Koperwiek met vier eieren. Hoorde zacht welluidend gefluit dat door het wijfje Haakbek werd voortgebracht. Was weer erg mak, zat jonge berkenkatjes te peuzelen. Daarna een heel meer omgeloopen om de Roodkeelduiker te vinden. Rots op, rots af. Wel paartjes gezien, geen nesten. Wel huisden er een paar Smellekens die als bezetenen op een Ruigpootbuizerd staken. Geen nest kunnen vinden. Wel hier een Tapuitenpaar gezien. Zijn niet groot en ook niet hoog op de pooten. Tegen de rotsen aan de Noorsche grens broedt de Ruigpootbuizerd, onbereikbaar. Op de terugweg Fitis met vier eieren, broedt n.b. hierop. Andere hebben er acht, andere veel minder. Opmerking over het gezang van de Keep. Kan soms sterk lijken op het gekwetter van de Rietzanger, afgebroken door het geschreeuw kèèp. Ander gezang is tju, tju, tju, du, du, tju. Plotseling bloeien hier nu pas de zevenster, Zweedsche kornoelje en de rhododendron. Verder vond ik geel vetkruid. handekenskruid (zeer klein), verschillende heisoorten. Ook weer een Phylloscopus borealis [Noordse Boszanger] gezien.'

Op 5 juli 1938 schrijft hij:

'Naar een groot moeras geweest om ganzen en kraanvogels te zien. 7 uur me rot geloopen zonder succes. In het geheel 30 km heen en terug. Op de heenweg een Koperwiek met vijfjongen, waar een Unglückshäher [Taigagaai] rondzwalkte. Ook

> weer een buizerdnest met jongen hoog tegen de rotsen Zag een mannetje Wintertaling. Vond een Kopenwiek met 1 ei. In het moeras gekomen, dat bestond uit een aaneenschakeling van vennen met riet zagen wij 2 paren Groenpootruiters, 2 paar Boschruiters, een paar Poelsnippen en verder wat Graspiepers en een enkel Vischdiejje. Het bosch er omheen bestaat uit wat meer groote dennen. Hier joeg ik een prachtige man Auerhaan op, die boven in zoo'n den zat. In een meertje leefde het van de forellen Op de terugweg in een hoop steingeröll een vrouwtje Zwartgrauwe Vliegenvanger. Vond langs de rivier het nest van een Keep met vijfeieren (verzameld) en van een Barmsijs met 4 eieren (zwaar bebroed). Op een moerassig plekje tusschen het gras een orchideetje zonder bladen, alleen een schubblad, groen met witte onderlip met paarse stippels. Naast het handekenskruid, paarse raaisoort, een roze aquinonium. Ook naast wit vetblad, de vorm met paarse bloemen. Uhu's [Oehoe'sj zouden hier nog veel voorkomen, echter niet gezien.'

Waldeck was een hartstochtelijk eierverzamelaar. Hij deinsde er niet voor terug om langs steile rotsen te trachten een ruigpootbuizerdnest te bereiken en hij kroop tientallen meters op zijn buik, opgegeten door de muggen, om uiteindelijk het nest van de Oeverloper te vinden.[16]

Vanaf 1948 maakte Waldeck deel uit van de vaste kern van de Haagse vogelclub van Mr Jan Kist, met wie hij een hechte vriendschap opbouwde.[17] Kist heeft bekendheid verworven door zijn Nederlandse bewerking van *A Field Guide to the Birds of Britain and Europe* door Roger Tory Peterson, Guy Mountfort en P.A.D. Hollom. Deze Vogelgids was weldra bekend als *De Kist* en heeft tot 1995 al 20 drukken beleefd. In één van de nieuwe drukken schreef Kist voor zijn vriend Waldeck voorin: 'Er zijn maar twee veldwaarnemers van enige importantie.' Kist was een scherpe prater met bijtende humor en soms hondsbrutaal. Waldeck was een van de weinigen die invloed op hem hadden. Er bestond in zijn vogelclub een bijzondere sfeer van gezonde wedijver om te trachten elkaar in snelheid van kritische soortherkenning de loef af te steken: 'Zij hebben elkaar sterk gestimuleerd en elkaar veel geleerd, ook op het gebied van onderlinge tolerantie.'[18] Tot dit gezelschap van amateur-veldornithologen behoorden onder anderen Karel W.L. Bezemer, Hans J. Klatte, Jan G. Prins en M.l. (Bik) Tekke.[19]

Het waarnemingsgebied bij uitstek (naast de havenpieren van Scheveningen!) was De Beer. Het natuurmonument was vroeger een eiland, maar is van lieverlee aan het eiland Rozenburg vastgepolderd. Al in 1949 werd begonnen met de aanleg van de afsluitdam tussen Rozenburg en Oostvoorne waardoor de Brielse Maas werd afgedamd. Het Wijde Slik en de Kreek waren toen al verdwenen. De Beer was een internationaal bekend natuurgebied met een zeer eigen flora en avifauna. Met veel weemoed en mooie herinneringen is aan het eind van de jaren vijftig afscheid genomen van De Beer, toen het moest worden opgeofferd aan de economische belangen van ons land. De Beer is geheel vergraven in het havengebied van Europoort. Tegenwoordig zou dat gezien het toenemende milieubewustzijn, met veel meer moeilijkheden en vertraging gepaard zijn gegaan! Wellicht zijn door de opoffering van De Beer, en de spijt die men in Nederland daarover nog steeds voelt, natuurgebieden als de Waddenzee gespaard gebleven. De natuurpublicist en ornitholoog Jan P. Strijbos (die van Waldeck het filmen van vogels in vlucht leerde) schreef in 1978 in een *In Memoriam van De Beer*, dat door de opoffering ornithologen van naam, zoals M.J. Tekke, Jan Bouma, Jan Kist en Dr K. Waldeck hun excursie- en studieterrein kwijtraakten.[20]

Waldeck nam, als het even kon, zijn gezin altijd mee naar De Beer. Talloos zijn de zondagen geweest, onder alle weersomstandigheden, dat het gezin de Haagse vogelclub, meestal aangevuld met Dr Willem H. Bierman, Anton M. van den Oord en Joop Swaab, vergezelde.[21] Als zijn zoons niet braaf meezeulden door het duin en over het Groene Strand, bleven zij aan de Waterweg in de duinen bij moeder Waldeck. Pim Waldeck herinnert zich die tijd aldus:

‘Talrijk zijn de zondagen geweest dat ik, meestal samen met Hans, met Pappa meeging naar De Beer, waarbij de lunch in Hotel Kippesoep in Oostvoorne ‘s morgens vroeg voor ons al de begeerde finale was. Het eerst kwam op de Statenlaan in alle vroegte altijd Bik Tekke, op zijn solex. Tekke keek altijd somber als een vermoeide jachthond. In velduitrusting keek hij dan somber toe bij de ontbijttafel. Meestal kwamen er dan ook andere vroege vogels die met de grote Ford mee wilden passagieren. Oude Jan Kist, de Heer Klatte, Bezem er, in alle samenstellingen hebben zij in de Customline meegereden. Door Loosduinen en het Westland naar Maassluis (een enkele keer via Hoek van Holland met het voetpontje over), waar we naar Rozenburg overstaken met een provinciale veerpont met de merkwaardige naam “Hoofdingenieur Van Elsdingen”. De schepen op de Waterweg waren voor ons al de helft van de pret. Minder leuk was dikwijls het moment dat er echt gelopen moest worden, zwoegend en sjokkend door het duin. We hadden zelf nog geen kijkers, of droegen stoer een oude met gebroken prisma’s mee. Aldus waren we sterk afhankelijk van de opwinding om ons heen over mooie waarnemingen. (..) Als kleine Jan Kist meeging konden we in beginsel rekenen op lol. Vader en zoon Kist, wanneer zij bij ons in de auto zaten, boden dikwijls tegen elkaar op in vrijpostigheden over de andere aanwezige vogelaars, waarover wij toch zo vaak tot tranen toe gelachen hebben. Willem Bierman was zo’n welkom mikpunt. Hij zag en hoorde alles eerder dan anderen, of zei dat althans. Een keer treuzelde Bierman met instappen op de dijk door de Brielse Maas en reden wij vast weg naar Hotel Kippesoep. Hans, Jantje en ik achterstevoren op de achterbank van de Customline. Jans droog smalende opmerking: “Huh, Willem Bierman, denkt dat ie goed is, maar dat is ie niet!” is jarenlang in de familie een gevleugelde term gebleven. Het waren trouwens allemaal “figuren”, die vogelaars van toen. Tekke beschreef ik al als somberman, ook in het veld, vooral wanneer hij weer een waarneming miste. Dan waren daar Swaab en Van den Oord, aanvankelijk niet uit elkaar te houden, omdat ze allebei zo’n glimmende kale schedel hadden. Klatte, de secretarisgeneraal, die altijd een beetje verneukt werd, omdat hij weliswaar heel grote, maar slechte oren had. Kwartieren lang bleef hij na in het bos van Oostvoorne, toen de anderen allang aan de kippesoep zaten, nadat zij Klatte hadden verzekerd de Wielewaal gehoord te hebben. Maar Klatte was een volhouder. Dat was Bezemer ook, maar dan in het ritselen van borrels op andermans kosten (...)’[22]

Het excursieterrein verlegde zich na de teleurgang van De Beer naar de in aanleg zijnde Flevopolders. De Knardijk was jarenlang een ware vogelkijkboulevard. Vast programmapunt was voorts de nieuwjaarsexcursie naar Zeeland, vooral om ganzen te zien.

In 1954 namen Waldeck en Kist, samen met Klatte en Tekke, deel aan het XIe Internationaal Ornithologisch Congres te Basel waarbij zij naam maakten als instant-obers tijdens de ontvangst bij Basel-Zoo direkteur Ziegler. De veldexcursies door Zwitserland leverden onder meer een Rotskruiper langs de steile wand van de oude Gotthardweg op.

Op 18 mei 1955 werd onder leiding van Kist en Waldeck de eerste zogenaamde Big Day gehouden. De kunst van een Big Day is om binnen 24 uur zoveel mogelijk vogelsoorten te zien. Van te voren wordt geraden hoeveel soorten men zal zien. Een (humoristische) beschrijving van deze dag door de journalist-schrijver Leonhard Huizinga haalde zelfs het dagblad *De Telegraaf*.[23] De eerste Big Day begon om half vier ’s ochtends bij westerstorm in Wassenaar bij het huis van Bezemer. Na het Wassenaarse landgoed Backershagen (Kleine Bonte Specht) werden achtereenvolgens de Bosjes van Zanen in Den Haag (Kleine Mantelmeeuw!), De Beer (Lachstern), Oostvoorns Duin, Alblasserwaard (Ooievaar), Vijfheerenlanden (nest Bosuil), Neerlangbroek (géén Appelvink),

Hoophuizen (albino Kokmeeuw), Stakenburgse Heide (Havik bij zijn horst) en IJsselmeerkust bij Kampen (Rouwkwikstaart, Temrnincks Strandloper) aangedaan. Resultaat 121 soorten. Karel Voous won de pot met het gerade aantal van 119 soorten. Bezemer in zijn opgeschreven herinnering:

> '[Op het strand van De Beer] vloog een Grote Burgemeester rond. Waarop Karel Waldeck met één vinger op z'n kruin een rondedans maakte, onder de kreet: "de Burgemeester, de Burgemeester!" Leonhard Huizinga was er zeer van onder de indruk en schreef "Op de wijde duinvlakte dansten daar de chirurg en de grossier in tabak een wilde ornithologische dans, waarbij zij de triomfkreet uitstieten de Burgemeester, de Burgemeester! Persoonlijk had ik mij tot de "Big Day" nimmer zo uitzonderlijk kunnen opwinden over een burgemeester. Toen mij echter duidelijk werd dat een Burgemeester een zeldzame, geheel witte Meeuw is, heb ik in de algemene vreugde gedeeld, in stilte hopend ook nog een Wethouder met vleugels te mogen aanschouwen.'

Deelnemers aan deze eerste Big Day in Nederland waren verder: Pit Beukema thoe Water, Willem Bierman, Erik Carp, Hans Klatte, Frans Kooijmans, Joop Swaab en Bik Tekke.[24] Vele Big Days zijn daarop gevolgd. Dertig jaar later, op 18 mei 1985, werd ter gelegenheid van de 75ste verjaardag van Waldeck nog eens een Big Day gehouden, op Schouwen-Duivenland. Resultaat 96 soorten. […]

Bijlage[2]

WALDECK, Karel, 17 juni 1910 – 13 juni 1989, chirurg en veelzijdig veldornitholoog. Karel Waldeck Jr. vestigde zich in 1948 in Den Haag en beëindigde zijn medische loopbaan in 1975 als chef van de afdeling Heelkunde van het Rode Kruis Ziekenhuis en het Juliana Kinderziekenhuis aldaar.
Reeds in zijn jeugdjaren op Sumatra, waar zijn vader administrateur was van rubberplantages in laagland Deli, ontwikkelde zich zijn belangstelling en liefde voor de natuur. Gevestigd in Nederland in 1919, had hij uiteindelijk graag biologie willen studeren, maar de slechte economische vooruitzichten voor dit vak noopten hem de medische studie te kiezen. Als opgroeiende jongeman verkoos hij vaak heimelijk de vrijheid van de duinen tussen Den Haag en Loosduinen boven de etiquette van de verplichte danslessen. Op 9 juli 1947 promoveerde hij bij professor WF. Suermondt aan de Rijksuniversiteit Leiden op het proefschrift *Over de chirurgische behandeling van longgezwellen*. Naast zijn werk en gestimuleerd door de Club van Haagsche Trekwaarnemers rond G.J. Tijmstra, met onder meer J.P. en P.J. Bouma, F.P.J. Kooijmans en Niko Tinbergen, ontwikkelde hij zich tot een veelzijdig veldornitholoog. Later onderging hij de invloed en leiding van de kinderarts J.C. Koch, met wie hij in maart-april 1931 in de Boschjes van Poot bij Den Haag in het nachtelijk duister duizenden Spreeuwen op hun slaapplaatsen ringde en met hem deelnam aan de werkzaamheden van het tot 1940 door Koch geleide Vogelringstation Wassenaar. Zo werd hij ook een vogelvanger en ringer van de vinkenbanen van Monster, Ockenburgh en Meijendel. Aanvankelijk was hij vooral geïnteresseerd in eieren en broedgedrag, vervolgens in vogeltrek, avifaunistiek en dwaalgasten (Bonaparte 's Strandloper in 1952. Roodkeelpieper in 1960, Taigaboomkruiper in 1961 en Siberische Snor in 1963, alles gepubliceerd in *Limosa*). Na de Tweede Wereldoorlog behoorde hij tot de vaste kern van Jan Kists Haagse vogelclub die de toon zette voor het werk van de Sub-Commissie Dwaalgasten van de Commissie voor de Nederlandse Avifauna (CONA), waarvan hij vanaf de oprichting in 1957 tot '980 lid was.
Behalve 'korte mededelingen' in het *Orgaan der Club van Nederlandsche Vogelkundigen* (bijvoorbeeld 5 (1932): 79-82) en in de verslagen van mondelinge mededelingen op de traditionele 'Club'vergaderingen, heeft Waldeck weinig gepubliceerd. H. Klomp (1971: 67) vermeldt met goed gemeende zelfspot Waldecks vooruitziende publicatie over verantwoorde raaptijd van eieren en broedbiologisch gedrag van de Kievit (1933), terwijl verder Waldecks boekje *Avifauna van 's-Gravenhage en omstreken* uitgegeven door de Haagse Vereniging voor Vogelbescherming (1964) bekendheid verwierf. Het laatst genoemde werkje is een gedetailleerd en gedocumenteerd vervolg op het meer romantisch getinte boek *'s-Gravenhage als vogelstad* (1929) van W. Tolsma met wie Waldeck overigens over de wijze van vogelbescherming ernstig van mening verschilde. Waldecks bescheiden collectie vogeleieren is tijdens de Tweede Wereldoorlog grotendeels verloren gegaan; de uiteindelijke verzameling wordt thans in het Nationaal Natuurhistorisch Museum (NNM) te Leiden bewaard.
Waldeck was voorts jagermeester van een jachtgezelschap te Vianen. Bovenal, evenwel, was hij vogel- en natuurbeschermer in hart en nieren, wat te lezen is in zijn bovengenoemd boekje over de avifauna van 's-Gravenhage (1964: 3-8) en zijn bijdrage over de bedreigde flora van de Vijfheerenlanden (W.J. Weidema et al., *Waarden van Zuid-Holland*, 1976: 77-82). Van 1966 tot 1971 was hij voorzitter van de Nederlandse Ornithologische Unie (NOU) als opvolger van W.H. Biennan. Hij was erelid van de NOU (1985) en de 'Club' (1985). Na zijn pensionering vestigde hij zich in het Gelderse Laren ('de Rietgoor'), van waaruit hij in 1973-1977 medewerking verleende aan het grote landelijke inventarisatiewerk van de Stichting Ornithologisch Veldonderzoek Nederland (SOVON). In 1984 verhuisde hij bij een verslechterende gezondheidstoestand naar Zierikzee. Bij gelegenheid van zijn 75ste veljaardag werd op 18 mei 1985 met enkele vrienden vanuit zijn woning een kleine *big day* gehouden (96 soorten), uitgerekend 30 jaar na de eerste *big day* op 18 mei 1955 waaraan Waldeck ook had deelgenomen (121 soorten).

[2] Overgenomen uit K.H. Voous, *In de ban van vogels. Ornithologisch biografisch woordenboek van Nederland*, Utrecht 1995, p. 537-538.

Waldeck was een voortvarend, eerlijk man met alle bekende persoonlijke eigenschappen van zijn diep gewortelde medische professie. Zijn eerbied voor de natuur en zijn enthousiasme voor natuurstudie leven voort in zijn kinderen, met name in zijn zoon Pim W. Waldeck (geboren 1947).

Biografieën KLOMP, H. 1971. Toespraak tot de aftredende voorzitter, Dr. K. Waldeck, gehouden in de vergadering van 17 april 1971 te Utrecht. *Limosa* 44: 67-68; VOOUS, K.H. 1985. Dr. K. Waldeck: erelid Nederlandse Ornithologische Unie en Club van Nederlandse Vogelkundigen. *Limosa* 58: 128; VOOUS, K.H. 1991. In memoriam–Dr. K. Waldeck. *Limosa* 64: 83.

Noten

TEKST Verwijzing naar een digitale bron.
Het notenapparaat uitgebreid in vergelijking met de oorspronkelijke versie. De originele noten zijn herkenbaar aan de toevoeging 'NB: in de oorspronkelijke publicatie noot [no]'.

[1] Gerardus Jacobus Tijmstra (1887-1945), leraar en veldwaarnemer; zie K.H. Voous, *In de ban van vogels. Ornithologisch biografisch woordenboek van Nederland*, Utrecht 1995, p. 489.
[2] Jan Pieter Bouma (1894-1965), vogelwaarnemer en vogelringer, auteur van *Het Haagsche Vogelboek* (1926); zie Voous 1995, p. 170. Pieter Johannes Bouma (1905-1942), bosbouwkundige en veldornitholoog; zie Voous 1995, p. 170. Frans Pieter Johannes Kooijmans (1907-1996), tekenaar, technisch hoofdambtenaar en bovenal vogelfotograaf; zie Voous 1995, p. 246. Nikolaas Tinbergen (1907-1988), hoogleraar dierkunde; zie Voous 1995, p. 495.
[3] Johan Cornelius Koch (1886-1940), kinderarts, veldornitholoog en vogelringer; zie Voous 1995, p. 307.
[4] Jan Pieter Strijbos (1891-1983), fotograaf, cineast en publicist; zie Voous 1995, p. 471.
[5] Marius Judith ('Bik') Tekke (1902-1982), kantoorbediende en vogelwaarnemer; zie Voous 1995, p. 484. Voor het artikel: M.J. Tekke, 'Herinneringen van een oude, Haagse vogelaar' , *Het Vogeljaar* 24 (4), 194-198, 1976.
NB: in de oorspronkelijke publicatie noot 41.

Bijschrift bij de foto in het hiervoor genoemde artikel in Het Vogeljaar:
Nachtelijk ringen van Spreeuwen in de Bosjes van Poot in 1931. Van onderen naar boven: dr. K. Waldeck, wijlen dr. J. C. Koch (die geen Spreeuwen eet, doch lipringen met zijn tanden sluit) en wijlen J. P. Bouma. Foto: F. P. J. Kooijmans.

[6] Wouter Tolsma (1872-1943), ambtenaar en vogelbeschermer; zie Voous 1995, p. 503.
[7] Voous 1995, pp. 503 en 538. Zie ook brief K.H. Voous aan P.W. Waldeck dd. 12.11.1990, collectie Wilhelm Waldeck Stichting (WWS), cat. no. B 491.
NB: in de oorspronkelijke publicatie noot 42.
[8] K. Waldeck, *De Avifauna van 's-Gravenhage en omstreken*, 's-Gravenhage 1964, collectie WWS, cat.no. H 39. Een exemplaar van dit boekje bevindt zich onder andere in de bibliotheek van het Amerikaans Congres te Washington D.C.
NB1: in de oorspronkelijke publicatie noot 43.
NB2: Exemplaren ook in de collecties van onder andere de Koninklijke Bibliotheek, Den Haag, en Naturalis Biodiversity Center, Leiden.
[9] K.H. Voous, 'Dr K. Waldeck: erelid Nederlandse Ornithologische Unie en Club van Nederlandse Vogelkundigen', in: *Limosa* 58 (3), 1985. Overdruk in collectie WWS, cat. no. H 194.
NB: in de oorspronkelijke publicatie noot 44.
[10] Jacobus Pieter Thijsse (1865-1945), leraar, veldbioloog, natuurbeschermer en publicist; zie Voous 1995, p. 485. Voor achtergronden van de NOV zie bijvoorbeeld P.C. Meijer (samenstelling), *Eeuwbericht*, s.l s.a.
[11] C.S. Roselaar, 'Karel H. Voous en het Zoölogisch Museum in Amsterdam', in: *Het Vogeljaar* 38 (3), 103-111, 1990, en M.F. Mörzer Bruyns, 'De betrouwbaarheid van veldwaarnemingen' in: *Het Vogeljaar* 38 (3), 122-123, 1990.
NB: in de oorspronkelijke publicatie noot 45.
[12] H. Klomp, 'Toespraak tot de aftredende voorzitter, Dr K. Waldeck, gehouden in de vergadering van de N.O.U. op 17.4.1971 te Utrecht', in: *Limosa* 44 (1-2), 67, 1971, overdruk in collectie WWS, cat.no. H 195.

K. Waldeck, 'Over den Raaptijd der Kievitseieren', in: *Limosa* 5 (4), 155-158, 1933; overdruk in collectie WWS, cat.no. H 205. Herman Klomp (1920-1985), vogeltrekonderzoeker, populatiebioloog en hoogleraar dieroecologie; zie Voous 1996, p. 302.
NB: in de oorspronkelijke publicatie noot 46.
[13] Wilhelmus Phillipus Josephus Hellebrekers (1895-1982), firmant van een distilleerderij en kenner en verzamelaar van vogeleieren; zie Voous 1995, p. 267.
[14] H. Klomp, op. cit.
NB: in de oorspronkelijke publicatie noot 47.
[15] K. Waldeck, Notitieboeken met plantenwaarnemingen in Nederland, collectie WWS, cat. no's B 544 en B 545.
J.P. Strijbos, 'Het Vogeleiland De Beer exit', in: *De Levende Natuur* 81 (1-2), 1978; overdruk in collectie WWS, cat.no. H 191. Foto's vogels ringen op De Beer in collectie WWS, cat. no. K 249-251.
NB1: in de oorspronkelijke publicatie noot 48.
NB2: Voor de kaart van Ter Pelkwijk zie De kaart van De Beer door Joost ter Pelkwijk .
NB3: Jan Joost ter Pelkwijk (1914-1942), bioloog met grote ornithologische belangstelling; zie Voous 1995, p. 394.
[16] K. Waldeck, *Dagboek van vogel- en natuurwaarnemingen van een reis naar Noorwegen en Fins Lapland, juni-juli 1938*, collectie WWS, cat. no. B. 534. Zie ook K. Waldeck, *Dagboek van vogel- en natuurwaarnemingen 1933-1945*, collectie WWS, cat.no. B 533.
NB: in de oorspronkelijke publicatie noot 49.
[17] Jan Kist (1911-1990), jurist, filosoof en veldornitholoog; zie Voous 1995, p. 300.
[18] K.H. Voous, 'In Memoriam Mr J. Kist (1911-1990)', in: Limosa 64 (2), 1991; overdruk in collectie WWS, cat. no. H 196.
J. Kist, *The Lure of the List*, Koens, Den Haag 1966; collectie WWS, cat.no. H 199.
NB: in de oorspronkelijke publicatie noot 50.
[19] Karel Willem Leonard Bezemer (1899-1991), maritiem historicus, vogelwaarnemer en vogelbeschermer; zie Voous 1995, p. 144. Johan Heinrich Klatte (1904-1977), jurist en vogelwaarnemer; zie Voous 1995, p. 302. Jan Gerard Prins (1920-1995), huisarts en vogelfotograaf; zie Voous 1995, 363.
[20] Zie ook noot 14.
[21] Willem Hendrik Bierman (1904-1969), arts, veldornitholoog en vogelbeschermer; zie Voous 1995, p. 147. Antonius Maria (Anton) van den Oord (1912-1966), onderwijzer, natuurpedagoog en veldornitholoog; zie Voous 1995, p. 381. Joseph (Joop) Swaab, (1916-2001), grossier in tabaksproducten en veldornithoog; zie Voous 1995, p. 474.
[22] P.W. Waldeck in *Herinneringsalbum Big Day 18 mei 1985*, collectie. WWS, cat. no. H 197.
NB: in de oorspronkelijke publicatie noot 50.
[23] Leonhard Huizinga (1906-1980), schrijver, journalist bij De Telegraaf en publicist; zoon van de historicus Johan Huizinga. Stond vooral bekend om zijn ironisch-humoristische invallen. Zie ook Leonhard Huizinga bij de Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren.
[24] Erik Carp (1928), wijnhandelaar, natuur- en vogelbeschermer; zie Voous 1995, p. 192.